

COSUN

MAGAZINE

04
2016

'BIETENPRIJS GEBAAAT BIJ GOEDE KETENPOSITIE'

4

INDEX

Van de voorzitter	3
"Bietenprijs gebaat bij goede ketenpositie"	4
Houd bieten gezond	6
Kandidaat-bestuurders gezocht.....	7
Zorg voor goede ligplaats.....	8
Uitgifte extra LLB's: 20,7%	10
De campagne start op 19 september	11
IRS-informatie	12
Vraag & Antwoord/Kort Nieuws...	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda

076-5303307

secretariaat.rvb@cosun.com

www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel

0165-525252

agrarischedienst@suikerunie.com

www.cosunleden.nl

Voor adressen agrarische dienst in
de regio zie: www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie
Koninklijke Cosun U.A. voor
leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS, Fotopers-
bureau Melissen en Engel Lameijer

Foto-omslag

Willy en Jaap Smid, Dalerpeel

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2016

NIEUWE CFO

Hans Schuil (47) is sinds 1 juli de nieuwe CFO (financieel concerndirecteur) van Royal Cosun. Hij is de opvolger van Tine van de Werken. Schuil was eerder concerncontroller bij Cosun. Daarvoor werkte hij in diverse functies bij Suiker Unie.

AKKERLEVEN

De agrarische dienst van Suiker Unie werkt samen met de bietentelers aan een duurzame bietenteelt. In het project Biodiversiteit en Bietenteelt staan de teelt en het leven op en om de akker centraal. Op www.cosunleden.nl/unitip/akkerleven laat een interactieve infographic thematisch zien welke maatregelen telers kunnen nemen om de bietenteelt te verbeteren en het akkerleven te stimuleren.

BIETENPULP

Leden van Cosun kunnen gedroogde bietenpulpbrok bestellen voor eigen gebruik. De bestelling loopt via Cosun-dochter Duynie. Tot 1 oktober 2016 geldt voor afname in de komende campagne een vaste prijs van € 175,- per 1.000 kg (vrij op wagon, af leverende fabriek, los gestort in bulk, excl. BTW). Voor bestellingen na 1 oktober geldt de op dat moment geldende dagprijs. Voor vragen en bestellingen kunt u contact opnemen met Duynie (0172) 460 606 of info@duynie.nl.

WENSEN EN MOGELIJKHEDEN

Dirk de Lugt
Voorzitter

Vanaf begin april heeft u meerdere brieven gekregen over het nieuwe suikersysteem dat vanaf 2017 ingaat. Eerst betrof het de omzetting van aandelen naar LLB's. Daarna de mogelijkheid de teelt uit te breiden met 20 procent of meer. Velen van u hebben positief gereageerd op dit aanbod. In totaal zo'n 97 procent. Uiteindelijk hebben 61 leden niet gereageerd, terwijl 250 leden geen behoefte hadden aan extra LLB's. De leden die meer wilden, ontvingen uiteindelijk maar 0,7 procent extra. Een bescheiden hoeveelheid, maar dat heeft alles te maken met de grote animo voor meer bieten in het

bouwplan. Dat geeft eens te meer aan dat u veel vertrouwen heeft in de bieten-teelt. Tevens legt dat op ons allen ook een grote verantwoordelijkheid om dat vertrouwen blijvend waar te maken. Alle inspanningen zijn hierop gericht.

Akkoord

AH en Jumbo hebben onlangs een akkoord gesloten met Natuur & Milieu en Greenpeace. Vanaf 2019 moeten alle in Nederland geteelde aardappelen, groente en fruit voldoen aan de eisen van Milieukeur. Tal van gewasbeschermingsmiddelen worden uitgebannen.

De wens om de milieubelasting verder te beperken en de behoefte om de voedselveiligheid te bewaken, zijn begrijpelijk. Maar juist hierin heeft de sector al grote stappen gezet. Nederland produceert veilig en gezond voedsel. In de afgelopen vijftien jaar is de milieubelasting met 80 (!) procent verlaagd. Nog niet voor alles is er een oplossing. Optimalisering van de teelt, plantveredeling en het benutten van nieuwe kennis kunnen op korte termijn nog meer winst opleveren. Maar duurzame landbouw kan niet zonder een effectief middelenpakket om ziekten en onkruiden te bestrijden. Oogst- en kwaliteitsverlies is de grootste bedreiging voor duurzame voedselproductie in de wereld. Beter is dan ook gezamenlijk in de hele voedselketen verdere verduurzaming te stimuleren dan de landbouw buitenspel te zetten. Uiteindelijk zal ook de consument er beter mee af zijn als we gezamenlijk in de keten werken aan verdere verbeteringen, in plaats van eenzijdig eisen op te leggen die de concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw eenzijdig

benadelen en de broodnodige innovatie eerder blokkeren dan stimuleren.

Suikermarkt

Op het moment dat ik dit schrijf, is een groot deel van de graanoogst al klaar. De opbrengsten vallen - gemiddeld in Nederland - niet mee. De eerste proefrooiingen in de aardappelen laten eenzelfde beeld zien en dat geldt ook voor de suikerbieten. Op steeds meer plaatsen zie je structuurplekken. Percelen met wateroverlast herstellen maar moeizaam. Los van de enorme schade in het zuidoosten van Nederland worden landelijk de opbrengstverwachtingen fors naar beneden bijgesteld. Dat geldt ook voor de landen om ons heen. In de prijsvorming op de Europese markt is dit nog niet terug te zien. Terwijl op de wereldmarkt in 2016 prijzen fors zijn gestegen (tot wel 470 euro), stijgen de Europese suikerprijzen maar mondjesmaat tot 430 euro. Deze situatie is er mede oorzaak van dat er in de afgelopen periode 230.000 ton suiker minder is geïmporteerd van de wereldmarkt. Veel landen kunnen hun suiker elders beter kwijt.

Zoals verwacht heeft de Europese Commissie op 25 augustus besloten om een exporttender van 650.000 ton surplus-suiker te openen voor de komende herfst. Het maximum dat Europa mag exporteren op basis van WTO-afspraken is 1,3 miljoen ton.

Wat er straks echt geoogst gaat worden, is nog moeilijk te voorspellen. Eerst maar eens de campagne starten om te zien wat het werkelijk wordt. Ik wens een ieder die hierbij betrokken is veel succes en voor ons, boeren, een goede oogst!

BIETENPRIJS GEBAAAT BIJ GOEDE KETENPOSITIE

“Om een goede bietenprijs te kunnen blijven betalen, zullen we het in de keten steeds goed voor elkaar moeten hebben”, aldus Jaap Smid. Jaap is lid van de raad van beheer. Hij is statutair bezig aan zijn laatste jaar als Cosun-bestuurder.

“Dit is mijn vijftiende bestuursjaar. Ik vind het nog steeds mooi om te doen. Het bestuurswerk is heel dynamisch. Je ontmoet heel veel mensen en je ziet resultaat van wat je doet”, vertelt Jaap Smid enthousiast. Jaap (65) heeft in Dalerpeel (gemeente Coevorden) met zijn vrouw Willy een akkerbouwbedrijf van 140 hectare en een bouwplan met 30 hectare suikerbieten, zetmeelaardappelen (Avebe) en aardappelen voor de vlok- en granulaatproductie van Aviko. Verder teelt hij wintertarwe, brouwergerst en maïs.

Geschikte bestuurders

“In de coöperatie zitten vele ondernemers die geschikt zijn voor een bestuursfunctie. Soms worden die bij de zoektocht naar geschikte kandidaten over het hoofd gezien”, zegt Smid. Van daar ook elders in dit magazine de oproep aan kandidaten zich aan te melden voor de opvallende vacatures. “De coöperatie is een verlengstuk van je bedrijf”, gaat Jaap verder. “Je hebt daarvoor bestuurders nodig die goed kunnen luisteren naar wat onder de leden leeft en wat er speelt in de onderneming. Je hebt teamspelers nodig, die willen verbinden. Geen mensen, die Zonnekoning willen zijn. Cultuur en gedrag zijn bepalender voor de coöperatie dan de organisatiestructuur. Je kunt qua structuur van alles bedenken, maar als je de juiste mensen er niet voor hebt, gaat het niet werken”, stelt hij.

“De coöperatie is een combinatie van kijken naar de korte en de lange termijn. Je bent aandeelhouder, maar tegelijkertijd ook lid. Een coöperatie maakt daardoor soms andere keuzes dan een beursgenoteerd bedrijf. Als lid kijk je veel meer naar de langere termijn, naar de continuïteit van de teelt. Daarom is het ook zo ontzettend belangrijk dat de leden betrokken blijven bij de coöperatie. Investerings die we doen, moeten de bietenprijs ondersteunen”, benadrukt Smid. “Cosun is een coöperatie met een duidelijke strategie en samenhang. En met een professionele aansturing.”

Hoge prijs

Het coöperatieve beleid heeft ertoe geleid dat de coöperatie in goede en in slechte jaren een relatief goede bietenprijs heeft weten te realiseren. Dit mede dankzij stelselmatig investeren in efficiëntieverbetering bij de verwerking en productieverhoging in de teelt. “Onze fabrieken zijn ‘state of the art’ als je het vanuit Europees gezichtspunt bekijkt”, aldus Smid. “In de meeste andere landen is de bietenprijs lager. Dat zijn veelal bedragen waarvoor een Nederlandse boer niet wil telen. Er zijn hier veel alternatieve teeltmogelijkheden. In Nederland wordt daardoor vaak eerder gestopt met een teelt dan in andere landen. Dat is onze grote uitdaging. We zullen het in de keten steeds heel goed voor elkaar moeten hebben om die goede prijs te kunnen

blijven betalen." Smid verwacht dat vanaf 2017 de concurrentie in Europa "behoorlijk zal toenemen". Jaap: "In sommige landen wordt de teelt met 400 tot 500 euro per hectare ondersteund. Dat gebeurt in de Balkan-landen, maar ook in sterke landen als Polen en Spanje. Soms zullen we ons misschien via de leden-toeslag financieel extra moeten uittrekken om een goede prijs te betalen", verwacht hij.

Kostprijs

Maatgevend voor de inkomsten is echter de kostprijs van de suikerproductie. Smid: "Suiker is een bulkproduct. Hoe lager de kostprijs, hoe beter je het kunt verkopen. En hoe verder je het kunt wegbrengen. Wat voor een bulkproduct ook belangrijk is: een goede band opbouwen met je afnemers. Bijvoorbeeld door in de fabriek klantendagen te organiseren of door van de afnemer het voorraadbeheer over te nemen. Het zijn maar kleine dingetjes, maar het helpt. Ook de verplichte Unitip-registratie is daar een voorbeeld van. Je moet je ten opzichte van je concurrenten onderscheiden. Doe je dat niet, dan ben je er op een gegeven moment niet meer bij. Je kunt daarom maar beter voorop lopen." Unitip is voor een afnemer het tastbare bewijs van nauwlettend en nauwgezet telen.

Verder opschalen als de afzetmogelijkheid groeit is geen pro-

bleem, zegt Smid. Liefhebbers om meer bieten te telen zijn er meer dan genoeg. "Cosun kan autonoom nog flink groeien. In Nederland werden in 1976 bijna 140.000 hectare bieten geteeld. Zo ver zijn we bij lange na nog niet."

IRS

Jaap is ook voorzitter van het IRS. Zijn bestuurdersrol is daar een andere dan bij de coöperatie. "Als bestuurder moet je niet op de stoel van de wetenschapper gaan zitten. In het onderzoek ben je meer een toezichthouder. Je mag mee schaken, maar je mag niet de stukken verzetten. Je denkt mee, maar ziet er vooral op toe dat wordt gewerkt volgens de afspraken en procedures. Alleen met de financiën zit je zelf aan het stuur. Bij de coöperatie is dat bij veel meer zaken het geval."

Het IRS ontvangt jaarlijks gemiddeld 2,5 miljoen euro van Cosun. Daarnaast genereert het instituut inkomsten uit onderzoekopdrachten van fabrikanten van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen en uit rassenonderzoek. "Dat lukt het beste als het instituut onafhankelijk is", aldus Smid. Onderzoek is duur. Om kosten te drukken werkt het IRS daarom met andere onderzoeksinstituten in Europa samen in COBRI. Die samenwerking zou best verder geïntensiveerd mogen worden, vindt Smid. "Bijvoorbeeld bij het rassenonderzoek. Maar zoiets moet geleidelijk groeien, want je hebt te maken met ingewikkelde organisatiestructuren en grote belangentegenstellingen."

CIBE

Smid vertegenwoordigt Cosun en het Nederlandse telersbelang ook in CIBE, de koepelorganisatie van Europese bietentelers. De afschaffing van de quoterings heeft ook daar zijn weerslag. "CIBE is een lobbyorganisatie. In het quotumtijdperk hadden we veel gezamenlijke belangen. Nu de suikerquotering wordt losgelaten, wordt ook het gemeenschappelijke, externe doel kleiner. Je wordt steeds meer elkaars concurrenten. Iedereen wil groeien. De eenheid bewaren zal daardoor lastiger worden." Anders ligt dat bij de bescherming van de Europese binnenmarkt. Daar is het gezamenlijke belang helder. Jaap: "Landbouw is in de internationale onderhandelingen over vrijhandel een uitruilmiddel, want Europa wil meer goederen en diensten exporteren. Vooral suiker is uitruilmiddel. Voor veel landen gelden voor de suikerimport in Europa nog steeds beperkingen." Smid verwacht dat vooral de MOL-landen het door de sterkere onderlinge concurrentie in Europa steeds moeilijker zullen krijgen in de EU. Hij wijst daarbij ter illustratie ondermeer op de keuze van Cosun. "Wij verwerken ook rietsuiker, maar vervangen dat nu weer grotendeels door bietsuiker, omdat we verwachten daar meer marge mee te kunnen maken."

Ton Schönwetter

Jaap Smid: Ledenbetrokkenheid cruciaal

HOUD BIETEN GEZOND

Het teeltseizoen kent tot op heden zeer grote verschillen per regio. Wees waakzaam bij percelen met afwijkende groei en neem passende maatregelen. Het advies is registreren in Unitip nu op te pakken.

De verschillen tussen de gebieden zijn aanzienlijk, maar de verschillen tussen telers binnen de gebieden zullen dit jaar nog groter zijn. Bepalende factoren voor de opbrengst zijn dit jaar naast de zaaidatum de structuur, de aanwezigheid van ziekten zoals rhizoctonia en rhizomanie, maar zeker ook de schade door wateroverlast.

Bladkleur

Op veel percelen is de kleur van de bietenbladeren niet egaal groen. Het is belangrijk te achterhalen wat precies de oorzaak hiervan is. Gaat het om structuurschade of is er sprake van bijvoorbeeld rhizomanie? In dergelijke gevallen is het verstandig de wortels nader te bestuderen. Bij structuurschade wortelt de biet vaak ondiep en heeft vertakkingen.

Aantasting door bietencystealtjes vergroot de bladverkleuring en de verstoring van de beworteling. Onder droge en warme omstandigheden hangt het blad door vochtgebrek eerder slap.

Doorbraak rhizomanie

Wat steeds meer opvalt, zijn blinkers: bieten met opvallend licht verkleurde bladeren. Dit verschijnsel komt in bijna alle rassen voor, ook bij de rassen die aanvullend rhizomanieresistent zijn. Het lijkt erop, dat veel percelen te maken hebben met resistentiedoorbraak. Ook hierbij geldt dat beoordeling van de wortel uitsluiting kan geven. Bieten die door rhizomanie zijn aangetast hebben in de wortel een bruinverkleuring van de vaatbundels. Afhankelijk van de mate van aantasting zijn de wortels ingesnoerd. Op die plaatsen is vaak overmatige zijwortelvormig van

haarwortels. De huidige resistentie is dan niet voldoende om schade te voorkomen. Bij dergelijke aantastingen is de enige oplossing in het vervolg te kiezen voor bieten die aanvullend resistent zijn.

Om toekomstige fouten te voorkomen is het belangrijk dergelijke waarnemingen vast te leggen. Erg geschikt hiervoor is Unitip-teeltregistratie. Als over een aantal jaren op hetzelfde perceel weer bieten worden gezaaid, kan zo gemakkelijk worden teruggegrepen naar de eerdere ervaringen op het perceel om de juiste ras- en keuze te maken.

Is de schade of het ziektebeeld niet goed verklaarbaar, dan is het verstandig via de agrarische dienst een monster te laten onderzoeken.

Bladschimmels

Het blijft belangrijk aanwezig bladschimmels tijdig waar te nemen en zo nodig een bespuiting uit te voeren. Dat geldt zeker ook voor die percelen waar meer dan enkele weken geleden voor het laatst gespoten is. Spuiten tegen bladschimmels blijft nodig tot begin oktober. Dit geldt alleen voor bieten die minimaal vier weken later worden geoogst. Let erop, dat voor alle middelen een veiligheidstermijn geldt.

Unitip

Ruim 3.700 telers hebben inmiddels hun bietenperceel of percelen ingetekend in Unitip, waardoor hun geografische ligging bekend is bij Suiker Unie. Ruim 1.200 telers hebben hun teeltregistratie bijgewerkt. Meedoen met Unitip biedt voorde-

Teeltgegevens 2016 en verwachte opbrengst per teeltgebied

Teeltgebied	Zaaidatum	Groei punt	Suiker (kg/ha)	Wortel (ton/ha)
Zeeuws-Vlaanderen	28 maart	11 juni	14.200	83
Zeeuwse eilanden	3 april	15 juni	14.900	86
West-Brabant	31 maart	12 juni	14.000	83
Hollanden	5 april	17 juni	14.300	85
Oost- en Zuid-Flevoland	10 april	17 juni	15.100	91
Noordoostpolder	19 april	22 juni	14.100	85
Noordelijke klei	17 april	23 juni	12.800	77
Noordelijke zand	17 april	24 juni	12.400	74
Noordelijke dal	14 april	23 juni	12.500	74
Gelderland e.o.	8 april	17 juni	12.100	75
Oost-Brabant	12 april	19 juni	10.900	67
Limburg	11 april	21 juni	11.800	72
Totaal Nederland	10 april	19 juni	13.300	79
Gemiddelde 2011-2015	30 maart	15 juni	13.900	82

len. Lees hierover in de brochure die met dit Cosun Magazine is meegezonden. Voor telers die nog niet met registreren zijn begonnen, is het advies dit wel te doen. Als extra stimulans betaalt Suiker Unie een premie van 250 euro per bedrijf. Eerder is aangekondigd dat deelname aan Unitip in 2018 verplicht wordt.

Beginnen

Meedoen is heel eenvoudig: Log in op het Cosun-ledenportaal en kies Unitip. Heeft u een vraag over Unitip? Ga naar www.cosunleden.nl en kies Unitip. Hier staat ook een schematische toelichting met de eerste registratiestappen. Ook staat daar een instructiefilmpje. Voor overige vragen is ook de helpdesk beschikbaar: agrarischezaken@suikerunie.com of telefoon (0165)52 52 70.

Pieter Brooijmans

"PREMIE MOOI MEEGENOMEN"

Hovenier en leraar Maarten Bles (32) runt in Ellecom samen met zijn vrouw Marit en vader Bernard een akkerbouwbedrijf in de Beimerwaard, een uiterwaard aan de IJssel. De rivierklei is grillig en varieert van 20% tot 60% afslibbaar.

Maarten Bles

Tevreden

Op 24 maart is zes hectare bieten gezaaid. Het zaaiklaar maken is gebeurd in één werkgang. Tril-tand cultivator in de fronthef en rotorkoepel achter. De bandenspanning was 0,6 bar. Ondanks de vele neerslag is hij content met zijn bieten.

Een collega attendeerde hem op Unitip. Maarten: "Het programma is eenvoudig. De bewerkingen zijn overzichtelijk onder elkaar opgesomd." Maarten kijkt met name uit naar de koppeling van de perceelsgegevens en de opbrengst. "Ik ben benieuwd naar de tips. De premie van 250 euro per bedrijf is mooi meegenomen", vindt hij.

KANDIDAAT-BESTUURDERS GEZOCHT

Bij Royal Cosun berust de zeggenschap bij de leden. Zij kiezen de kring-/afdelingsbestuurders en daarmee de ledenraad, het hoogste gezagsorgaan van de coöperatie. Tijdens de kringvergaderingen van februari 2017 zijn er verkiezingen in de kringen/afdelingen Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland-Midden, Kop van Noord-Holland, Noordoostpolder, Zuidelijk Flevoland, Groningen, Drenthe/Overijssel-Noord en Overijssel-Zuid/Gelderland.

Aanmelden

Heeft u belangstelling voor een bestuursfunctie, stuur dan uw motivatiebrief, vergezeld van een CV, met vermelding van uw lidnummer **uiterlijk 15 oktober** naar secretariaat.rvb@cosun.com. Een uitgebreid functieprofiel voor ledenraadsleden staat op www.cosun.nl (onderdeel coöperatie).

Procedure

De verkiezingsprocedure is als volgt. De aanmeldingen worden door het betreffende kringbestuur meegenomen in de selectieprocedure. Het bestuur selecteert hieruit één kandidaat ter verkiezing tijdens de kring-/afdelingsvergadering van februari. Voor meer informatie over de procedure kunt u contact opnemen via secretariaat.rvb@cosun.com of (076)530 33 07.

Raad van toezicht

Onlangs is ook een vacature ontstaan voor een extern lid van de raad van toezicht (m/v). Van de zes leden van de raad zijn er vier coöperatielid. De twee externe leden brengen specifieke expertise en ervaring van buiten de coöperatie in. Cosun is op zoek naar een kandidaat met brede ervaring op financieel gebied, opgedaan in het internationale bedrijfsleven.

Affiniteit met coöperaties of familiebedrijven is een pre. Het functieprofiel en het governance-model van Cosun staan op www.cosun.nl. Voor vragen over deze vacature kunt u contact opnemen met de voorzitter van de raad van toezicht, Jacob Bartelds: jakob.bartelds@cosun.com. Wilt u reageren op deze vacature, stuur dan uw motivatie, vergezeld van een uitgebreid CV, **uiterlijk 18 september a.s.** naar: secretariaat.rvb@cosun.com.

Tip geven

Denkt u op basis van het functieprofiel een geschikte kandidaat te kennen, dan kunt u ons daarop attenderen via een bericht naar de voorzitter van de raad van toezicht of het secretariaat van de raad van beheer.

Alle reacties op de diverse vacatures worden vertrouwelijk behandeld.

ZORG VOOR GOEDE LIGPLAATS

De bietenlogistiek is een hoge kostenpost in de totale kostprijs van biet tot suiker. Er is daarin al veel geoptimaliseerd, maar er is nog winst te behalen. Met een goede ligplaats wordt de laadtijd korter en gaan de kosten omlaag.

Op het ontvangstterrein bij de fabrieken zijn afgelopen jaren investeringen en aanpassingen gedaan om de vrachtwagens in kortere tijd te kunnen wegen, bemonsteren en lossen. In vervolg hierop is afgelopen jaar geïnventariseerd hoeveel ligplaatsen niet voldoen aan de eisen voor een snelle afhandeling.

Maatregelen

Uit de inventarisatie blijkt dat op een kleine 10% van de ligplaatsen de verladingsduur voor een deel of voor alle vrachten beduidend langer duurt en de vrachtwagens vertraagd de ligplaats verlaten. Bij slechte ligplaatsen kunnen deze kosten oplopen tot wel 500 euro. In campagne 2016 moet het beter. Bieten die niet goed opgeslagen zijn, blijven liggen. Deze worden op een later moment verladen, nadat de noodzakelijke aanpassingen zijn verricht. Of nadat ze verplaatst zijn naar een plek waar wél kan worden geladen.

Retourvrachten

In diverse gebieden wordt perspulpverlading gecombineerd met bieten laden. Re-

tourvrachten zorgen voor een aanzienlijke kostenreductie. Deze planningen moeten wel goed op elkaar worden afgestemd. Leveringen van perspulp moeten op afgesproken tijdstippen geleverd worden. Combinatie van perspulpverladingen en bietenvervoer kan nooit precies passend gemaakt worden. Dit kan erin resulteren

dat er meerdere wagens bij de bietenhoop staan.

Meer over de ligplaatsen staat in de brief Informatie campagne en in de brochure 'Veilig en snel bieten laden' op www.cosunleden.nl/campagne.

Arno Huijsmans

Slecht bereikbare ligplaats met overhangende takken en hinderlijke bomen

Goede ligplaats voor muisverlading

De ondergrond van de hoop moet goed ontwaterd en vlak zijn. De kraan moet op eigen kracht kunnen rijden. Onverharde (niet-vlakke) ligplaatsen zorgen voor hogere tarracijfers.

De ligplaats moet opgeruimd zijn om te voorkomen dat ongerechtigheden meegeladen worden

Om beschadigingen te voorkomen mogen de bieten niet tegen muren worden opgeslagen. Ook kost het laden langs obstakels meer tijd.

Goed opgeslagen bietenhoop

Goede ligplaats met afstand van muren. Vrachtwagens kunnen naast de hoop staan.

UITGIFTE EXTRA LLB'S: 20,7%

Met ingang van 2017 zijn de leveringsrechten uitgedrukt in LedenLeveringsBewijzen (LLB's). Vanwege de afzetmogelijkheden van suiker zijn de rechten verruimd. Het gros van de leden heeft belangstelling voor uitbreiding met meer dan de evenredige 20%. Slechts een heel klein deel wil niet uitbreiden.

Deze zomer hebben alle telers het aanbod gekregen hun LLB's uit te breiden met 20%. Men had de keuze tussen:

geen uitbreiding, een uitbreiding met 20% en uitbreiding met meer, waarbij men het percentage zelf kon aangeven. 97% van de telers heeft gekozen voor uitbreiding. 34% opteerde voor 20% extra LLB's. 63% gaf aan geïnteresseerd te zijn in een uitbreiding met meer dan 20%. Sommige telers gaven zelfs aan interesse te hebben in een verdubbeling of meer. Door het zeer geringe aantal telers dat geen uitbreiding wenst, is de extra uitgifte boven 20% slechts 0,7%. De belangstelling voor extra LLB's was in alle regio's ongeveer even groot. De spreiding van telers die geen belangstelling voor uitbreiding hadden, is vergelijkbaar. Regionaal doen zich hierdoor nauwelijks teeltverschuivingen voor. De prijs per LLB is € 5,50. Cosun verre-

kent de LLB's in vijf jaar met de bietenbetalingen. Per LLB geldt een leveringsplicht van 85% oftewel 850 kg biet à 17%.

Toewijzing quotumbieten

Voor teeltjaar 2017 geldt een toewijzingspercentage van 112%. De teler krijgt dus over zijn totale aantal LLB's, inclusief de extra uitgifte, een toewijzing die 112% van dit aantal LLB's is. De toewijzing is dus zo'n 30% ruimer dan die van teeltjaar 2016. De verwachting is dat deze ruimere toewijzing in 2017 gaat leiden tot een bietenareaal van ca 88.000 ha. Suiker Unie adviseert telers zich bij de bepaling van het uit te zaaien areaal op de toewijzing te richten.

Voor de bieten die geleverd worden binnen de toewijzing, geldt een minimumbietenprijs van € 32,50 per ton bij 17% suiker. Daarbovenop wordt op deze bieten een ledentoeslag betaald. Deze is afhankelijk van de winst van Cosun. Rede-

lijkerwijs mag worden verwacht dat inclusief de ledentoeslag de bietenprijs richting 40 euro per ton (bij 17%) gaat. Het is dus financieel aantrekkelijk de toewijzing vol te leveren. Bij een hectareopbrengst van 80 ton geeft dit een bruto-opbrengst van 3.200 euro. Ten opzichte van veel andere gewassen levert dat een zeer competitief hectaresaldo op.

Surplusbieten

Voor 2017 is het surplusbietenpercentage 15%. Dit betekent dat surplusbieten worden afgerekend tot 15% boven de toewijzing. De vaste prijs hiervoor is 30 euro per ton (bij 17% suiker). De telers hebben dus 15% ruimte om tegen een tamelijk kostendeekkende prijs boven de toewijzing te leveren. Eens te meer een reden om ernaar de streven minimaal de toewijzing vol te leveren.

Gert Sikken

DE CAMPAGNE START OP 19 SEPTEMBER

De bietencampagne gaat dit jaar in Dinteloord van start op 19 september. Vierverlaten begint op de 23^e. De agrarische dienst verwacht een hectareopbrengst van 79 ton. Met een areaal van ruim 69.000 ha geeft dat een totaal van 5,5 miljoen ton bieten. Suiker Unie verwacht deze in 16 weken te verwerken.

Teeltjaar 2016 kenmerkte zich tot nu toe door een relatief late zaai (10 april). De wateroverlast in verschillende gebieden, maar met name in Zuidoost-Brabant en Midden-Limburg, leidde tot ernstige schade. Van ruim 2.000 ha moet aangenomen worden dat ze volledig verloren zijn gegaan. Daarnaast zijn er veel percelen met een flinke opbrengstderving.

Een ander punt is dat op een aantal percelen rotte bieten voorkomen, zowel door aphanomyces als rhizoctonia. Het zal bij de oogst extra oplettendheid vragen.

Alle bieten worden in Nederland verwerkt

Opbrengstprognose

Het is dit jaar moeilijker dan normaal om een goede opbrengstprognose te geven. Tussen, maar ook binnen regio's zullen aanzienlijke opbrengstverschillen te zien zijn. De huidige prognose van gemiddeld 79 ton per ha heeft een onzekerheid van + of -5%. Bij een suikergehalte van 17% geeft dat een suikeropbrengst van 13,3 ton per ha. Dat is helaas lager dan het 5-jaars gemiddelde van 13,9 ton.

Campagne

Met een verwerking van ruim 50.000 ton per dag zal de campagne 16 weken duren. Deze campagne worden geen bieten

Door wateroverlast gaat circa 2.000 ha bieten verloren

in Duitsland verwerkt. Alle bieten vanuit Gelderland en Limburg gaan dit jaar naar Dinteloord.

Suikerreferentie

2016 is het laatste jaar onder het huidige suikersysteem. Dit betekent dat het vol leveren van de toewijzing nog mede bepalend is voor de referentieopbouw en de leveringsrechten (LLB's) vanaf 2017. Mocht de toewijzing in 2016 niet vol geleverd worden, dan doen telers er goed aan hierover contact op te nemen met de agrarische dienst.

Vanaf volgend jaar is het suikersysteem aangepast en is er geen voortschrijdende berekening meer van de basisreferentie op basis van het teeltverleden. Het leveringsrecht, uitgedrukt in LLB's, is dan een vaste hoeveelheid geworden, die alleen bij koop en verkoop wijzigt.

Gert Sikken

GEWASBESCHERMINGSMONITOR VERPLICHT VOOR TELERS

Binnen twee maanden na de oogst van een gewas zijn telers verplicht om een gewasbeschermingsmonitor in te vullen. In dit artikel leest u meer over deze monitor, die sinds februari 2015 door de Nederlandse overheid geïmplementeerd is in het kader van de richtlijn 'Duurzame gewasbescherming' van de Europese Unie.

Voorheen was iedere teler verplicht om een gewasbeschermingsplan te maken voorafgaand aan de teelt van een gewas. Sinds anderhalf jaar is dit niet meer nodig en volstaat het invullen van een gewasbeschermingsmonitor binnen twee maanden na afloop van de teelt.

Wat moet er in staan?

Er zijn verschillende onderdelen, die behandeld moeten worden, namelijk:

- de teeltfrequentie van het gewas en de voorvruchten in een zogenaamd vruchtwisselingsplan;
- rassenkeuze, met aandacht voor de

resistente/tolerante rassen en gecertificeerd zaad. Onder dit onderdeel vallen de keuze van rassen met resistentie tegen bietencysteaaltjes, rhizoctonia en resistentie doorbrekende rhizomanie. Als een teler zaad gebruikt, dat via Suiker Unie geleverd wordt, dan is dit automatisch gecertificeerd;

- monitoring van schadelijke organismen in de bieten. Hierbij kunt u denken aan de bladschimmels, maar ook aan insecten zoals emelten, bodemschimmels zoals rhizoctonia of onkruiden zoals melganzevoet en virussen zoals rhizomanie of vergelingsvirus;
- gebruik van waarschuwings-, ad-

vies- en beslissingsondersteunende systemen gericht op tijdig signaleren van toenemende ziektedruk. Hier van zijn diverse voorbeelden voor de bietenteelt te vinden op www.irs.nl.

De meest bekende is wellicht de bladschimmelwaarschuwingsdienst. Maar ook kunt u denken aan de applicaties 'Overzaaien', 'Ziekten en plagen' en 'IRS-LIZ-onkruidbeheersing' of het gebruik van schadedrempels voor bijvoorbeeld aaltjes en bladluizen;

- toegepaste biologische, fysische en mechanische gewasbeschermingsmaatregelen, waaronder de inzet van biologische bestrijders en mechanische onkruidbestrijding;
- keuze van gebruikte gewasbeschermingsmiddelen op basis van risico's voor mens en milieu, bijvoorbeeld keuze aan de hand van de milieubelastingspuntentabel in de jaarlijkse uitgave Gewasbeschermingsbulletin of op www.irs.nl;

Bruine vaatbundels door rhizomanie (zie ook kader). Mocht een teler dit tegenkomen op zijn of haar perceel, dan is het verstandig om dit vast te leggen in de monitor en in het vervolg te kiezen voor een ras met aanvullende resistentie tegen rhizomanie.

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van:

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom

Tel.: +31 (0) 164 274 400
Fax.: +31 (0) 164 250 962

irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie: Jurgen Maassen

De larve van de zweefvlieg eet zwarte bonenluizen. Hierdoor wordt de schadedrempel van de zwarte bonenluis minder snel gehaald en kan een bespuiting soms uitblijven.

- emissiebeperkende maatregelen, inclusief toedieningstechniek;
- resistentiemanagement bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Afwisseling van gewasbeschermingsmiddelen is hierbij van belang. Probeer daarbij niet alleen af te wisselen tussen werkzame stoffen, maar ook met stoffen uit andere chemische groepen;
- overige maatregelen die hebben

bijgedragen aan het verminderen van het gebruik van chemische middelen. Hierbij kunt u denken aan het gezond houden van het gewas door een goede bodemstructuur, goede bemesting en zuurtegraad van de bodem;

- evaluatie van de toegepaste beheersmaatregelen.

Op de website van IRS (www.irs.nl/gewasbeschermingsmonitor) is een voor-

beeld te vinden van een schema, dat een teler kan gebruiken om alles te registreren. Er zijn echter vele manieren om dit te doen, zoals het Unitip-programma van Suiker Unie. Het is dan nog nodig om de genomen maatregelen te evalueren. Daarnaast bieden diverse gewasbeschermingsleveranciers een invulschema aan op hun website.

Lessen voor volgend jaar

Doel van de monitor is ook te leren van de genomen beslissingen. In de toekomst zal het noodzakelijk zijn om met een daarvoor opgeleide adviseur de monitor te bespreken. Mogelijk dat het bijwonen van een Unitip winterbijeenkomst, waarin de genomen teeltmaatregelen worden geëvalueerd, ook voldoet. Dat zal leiden tot een duurzamere inzet van gewasbeschermingsmiddelen. Meer over duurzame gewasbescherming en een geïntegreerde bietenteelt kunt u lezen in de teelthandleiding suikerbieten, die te vinden is op www.irs.nl/ipm.

Elma Raaijmakers

LET OP DE SYMPTOMEN VAN RHIZOMANIE!

Een bietenplant die de symptomen van rhizomanie heeft noemen we een blinker. De symptomen zijn:

- (licht)geel blad met een gestrekte, steiler staande bladsteel. De bladeren van een blinker steken meestal boven het gewas uit. Let op! Als er veel blinkers bij elkaar staan vallen ze veel minder goed op;
- een ingesnoerde wortel met een wortelbaard;
- bruin verkleurde vaatbundels onder de insnoering.

Wanneer u op uw bietenperceel veel blinkers heeft, kijk dan op www.irs.nl voor meer informatie. Wellicht kunt u beter kiezen voor een ras met aanvullende rhizomanieresistentie.

Bram Hanse

ROOI MET WEINIG GRONDARRA EN MINIMALE BESCHADIGINGEN

Perfect bieten rooien is echt vakwerk dat goed samenspel vraagt tussen teler, machinist en rooier. De eisen zijn hoog: alle blad en bladresten volledig verwijderen, de bieten netjes uit de grond lichten, voorzichtig reinigen en zorgvuldig opslaan.

Open rooizonnen (zonder ring aan de omtrek) voor beter lossen van losse grond en bladpruiken. Dit voorkomt op zware kleipercelen dat de reiniging onnodig agressief moet werken om deze grond alsnog te verwijderen.

De laatste jaren is bij rooiers terecht veel aandacht gegeven aan beter kopwerk en capaciteit. Dat laatste vooral door de toegenomen opbrengsten. Cruciaal is ter plekke de afstelling van de rooier aanpassen aan de omstandigheden voor de beste rooiqualiteit. Dit artikel geeft tips over rooien met weinig grondarra en minimale beschadigingen/verliezen.

Losse grond

De kunst is om bieten en grond zo vroeg mogelijk te scheiden in het rooiproces. Wat je niet opneemt, hoef je ook niet te scheiden. Dat is het idee achter ondiep rooien. Anderzijds helpt dieper rooien dat bietbeschadigingen en puntbreuk minder zijn. De beste balans kan alleen in het perceel gevonden worden. Op een kleiperceel met een normaal

vochtgehalte is achter de rooischaren de hoeveelheid aanhangende grond ongeveer 100% van het bietgewicht. De hoeveelheid losse grond, die niet direct aan de biet vastzit, is op dat moment al snel 450%. Die losse grond moet je zo snel mogelijk kwijt. Het helpt op kleigrond als de rooiunit voorzien is van axiaalrollen of de rooizonnen open zijn (zie foto's hierboven) en met voldoende hoogte onder de rooiunit of rooizonnen om de grond te lossen. Een axiaalset achter het reinigingsdeel helpt om de laatste losse grond, bladresten en onkruid te verwijderen.

Aanhangende grond

De hoeveelheid aanhangende grond is sterk afhankelijk van het groeiseizoen, de grondsoort, vochtgehalte van de grond en de manier van rooien. In de regel is er

meer aanhangende grond als de grond zwaarder is. Onder ideale omstandigheden kan de hoeveelheid aanhangende grond een factor twee hoger liggen op zware klei vergeleken met zandgrond. Onder natte omstandigheden kan dit oplopen tot een factor vijf. Dat illustreert het belang van rooien onder gunstige omstandigheden, zeker op zware grondsoorten.

Effect natheid grond

Het effect van natheid van de grond op aanhangende grond is vergelijkbaar met het effect op verkruielbaarheid van grond. Dit speelt het sterkste op kleigrond. De aanhangende grond na het rooien is het laagste als de grond het gemakkelijkst te verkruielen is. Wordt de grond natter, dan wordt het verkruielen steeds lastiger en neemt de

Puntmaatje voor bepaling puntbreuk. De tabel helpt om rooiverlies als gevolg van puntbreuk snel te schatten. De app, toegankelijk via de QR-code, is voor het exacter bepalen van puntbreuk. Bij een puntbreuk kleiner dan 2 cm diameter is het verlies verwaarloosbaar. Een gat van 2 cm diameter helpt hierbij. Het Puntmaatje kan hiermee ook opgehangen worden in de cabine van de rooier.

hoeveelheid aanhangende grond toe. Er is een uitzondering als er bij calamiteiten onder extreem natte omstandigheden gerooid moet worden; hierbij kan de klei ongeveer van de biet afdruipten. In het (te) natte traject zie je vaak dat kleigrond in de rooischaren aan de bieten wordt gedrukt. Deze grond is moeilijk te verwijderen.

Reiniging in balans

Onze Belgische collega's hebben een aantal jaren gemeten aan intensiteit van reinigen bij het rooien. Het verschil in grondtarra tussen optimaal en minimaal reinigen was 6 procentpunten. Nog intensiever reinigen leverde slechts 1 procentpunt minder grondtarra op, maar

wel meer dan 1 ton per hectare extra aan puntbreuk! Alle reden om niet de grenzen in reiniging op te zoeken. Als het 'sneeuwt' onder de rooier is de reiniging meestal te intensief.

Minimale puntbreuk

Puntbreuk was in onze metingen steeds de grootste verliespost. Gemiddeld 1,7 ton per hectare, met uitschieters tot 5 ton! Ideaal is dat alle bieten afbreken bij een diameter kleiner dan 2 cm. Toprooiers hebben meer dan 90% bieten met een breukvlak kleiner dan 2 cm diameter (breedte van 1 vinger) en bij de rest van de bieten niet meer dan 4 cm (breedte van 2 vingers). Dit is eenvoudig te controleren aan de gerooide bieten. Neem daarvoor alleen bieten met een 'vuil' breukvlak en geen 'witte' breukvlakken die gemaakt zijn bij het storten en lossen van de kipper. Hoe hoger de puntbreuk hoe hoger de bewaarverliezen. Extra reden om puntbreuk te beperken bij bieten die lang bewaard worden. Dat geldt ook voor het aanleggen en storten van de hoop.

App

Voor de strijd tegen oogstverliezen zijn enkele handige hulpmiddelen beschikbaar: een app op de smartphone, een applicatie op www.irs.nl en een kop/puntmaatje (zie figuren bovenaan).

De App Oogstverliezen is toegankelijk via deze QR-code.

Benut gunstige omstandigheden

Met beter benutten van gunstige omstandigheden is nog veel te winnen. De voordelen stapelen: minder grondtarra, minder beschadigingen/verliezen, beter bewaarbare bieten en behoud van bodemstructuur. En voor het rooien: meer capaciteit en een lager brandstofverbruik.

Samen

Goede communicatie over de rooikwaliteit levert meer op dan de discussie over het laatste tientje van het rooitarief. Ieder perceel vraagt een andere rooierinstelling door verschillen in grondsoort, ras, bietgroei, rooiomstandigheden en gewasregelaar. Neem de rooikwaliteit door met de machinist. Zeg er iets van als het goed is en ook als het beter kan. De vakman op de rooier kan daarmee gelijk de afstelling aanpassen voor perfecte rooikwaliteit. De extra aandacht bij de planning en tijdens het rooien loont en is een mooie beloning van alle inspanningen gedurende het seizoen.

Frans Tijink

Schimmelvorming in langdurige bewaring veroorzaakt door te stevig koppen (links) en puntbreuk door te intensief reinigen (rechts). Dit geeft hoge bewaarverliezen, bovenop de directe bietverliezen van het te diep koppen en puntbreuk. De bewaarverliezen van de stevig gekopte bieten (links) waren 50% hoger dan bij hele bieten. Agressief reinigen (rechts) verdubbelde de bewaarverliezen!

VRAAG EN ANTWOORD

WAAROM ONTVANG IK EEN VOORLOPIGE TOEWIJZING VOOR 2017? LLB'S VORMEN TOCH EEN VASTE BASIS?

Cosun hanteert dit jaar voor het laatst een systeem met een voortschrijdende referentie. De geleverde hoeveelheid quotumbieten in voorgaande jaren (3 uit 5-systeem) is bepalend voor de hoeveelheid quotumbieten die in enig jaar geleverd mag worden. Het aantal LLB's dat aan elk lid van Cosun voorlopig is toegewezen, is afgeleid van de drie beste referentie jaren in de periode 2012 t/m 2016. Voor de meeste telers is 2016 een keuzejaar. Wanneer de toewijzing van 2016 niet wordt vol geleverd, heeft dat effect op het definitieve aantal LLB's dat wordt toegewezen. Teler die de toewijzing niet vol leveren, krijgen na de campagne een lagere toerekening van LLB's en een verlaagde toewijzing voor 2017. Als 2016 wegvalt als keuzejaar daalt het aantal LLB's en daarmee de toewijzing voor 2017 gemiddeld ruim 2%. Volgend jaar treedt het nieuwe systeem in werking. Niet vol leveren in 2017 heeft geen nadelige gevolgen voor het aantal LLB's. Wel moet worden voldaan aan de leveringsplicht.

KORT NIEUWS

JONGERENDAG 'SAVE THE DATE'

Omdat het dit jaar vijftig jaar geleden is dat Suiker Unie ontstond uit een fusie van vier regionale coöperaties organiseert de Jongerenraad van Cosun op dinsdag 20 december een jongerendag voor leden onder de 35 jaar en voor toekomstige bietentelers. Het evenement vindt plaats in Emmeloord. Reserveer deze datum alvast in de agenda. Een persoonlijke uitnodiging volgt zodra het volledige programma bekend is.

GOEDE BEWARING = GOEDE VOORBEREIDING

Voor een korte en lange bewaring is een goede voorbereiding cruciaal. De grootte van de bietenhoop moet afgestemd zijn op die van de ligplaats. Als de ligplaats te klein is, kan deels ook worden uitgeweken naar bijvoorbeeld een andere ligplaats. Die van de buurman bijvoorbeeld. Ook kan die hoeveelheid in een keer meegeleverd worden.

Kijk voor verdere tips voor de beste bewaring op www.cosunleden.nl/campagne. De Mindmap, Bewaarkrant en Bewaarkaart daarop helpen u verder. Informatie over bewaring is ook te vinden op www.irs.nl. Voor vragen kunt u ook terecht bij de medewerker van de agrarische dienst in uw regio.